

УДК 343.922

Павленко Наталія Григорівна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

СПЕЦІАЛІСТ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Наведено думки різних авторів щодо визначення поняття «спеціаліст в адміністративному процесі», здійснено аналіз класифікації спеціалістів. Розкрито відмінності процесуального статусу експерта й спеціаліста. Розглянуто законодавче визначення участі в адміністративному процесі спеціалістів у певній галузі знань.

Ключові слова: спеціаліст; адміністративне судочинство; процесуальні дії; процесуальний статус.

Приведены мнения различных авторов относительно определения понятия «специалист в административном процессе», осуществлен анализ классификации специалистов. Раскрыты отличия процессуального статуса эксперта и специалиста. Рассмотрены законодательное определение участия в административном процессе специалистов в определенной сфере знаний.

Ключевые слова: специалист; административное судопроизводство; процессуальные действия; процессуальный статус.

A specialist is an important figure in the procedural administrative process because the court involves him for trial because of the presence of certain professional knowledge to carry out proceedings.

There were given the views of different authors on the definition of «specialist in the administrative process», it was also given the analysis of specialists' classification.

The article details the difference between the procedural status of expert and the specialist's one, it was considered a legal definition

of participation of the specialists in the administrative process in a particular field of study.

In some cases, the Code of Administrative Procedure of Ukraine contains a reference to a particular specialist, which participate in legal proceedings.

The legislator distinguishes members of certain professions – teachers who possess the appropriate knowledge to assist during pretrial proceedings to consider child psychology.

The development of new technologies has led to the emergence in the Code of Administrative Procedure of Ukraine the rule, which provides a videoconference in the trial. This procedural innovation leads to the need for specialists who assist in carrying out the conference and record the results.

It was paid a special attention to the importance of documentary fixation of procedural important results of specialist's activity, which makes by providing for the court the oral consultation and the written explanations.

All types of specialist's participation in administrative proceedings share one feature – the specialist does not gives the evidence for the court himself, but he helps in their collection and evaluation, as well as making the necessary proceedings. Specialist's assistance does not apply to legal issues, so it needs the presence of knowledge and skills in other areas than law for recognizing and involving a specialist in administrative proceedings.

Keywords: specialist; administrative proceeding; proceedings; procedural status.

Роль спеціаліста в адміністративному процесі полягає у здійсненні ним з використанням своїх професійних знань певних процесуальних дій, необхідних для повного встановлення обставин, котрі мають суттєве значення для вирішення справи.

Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. вважають спеціаліста суб'єктом адміністративного процесу, який сприяє здійсненню правосуддя [1, с. 69–71, 2; с. 127–128]. Схожу позицію займає й Александрова Н.В., яка вважає спеціаліста особою, що сприяє розгляду справи (на відміну від осіб, котрі обслуговують адміністративне судочинство – секретар судового засідання, судовий розпорядник, перекладач) [3, с. 74].

Ківалов С.В. відносить спеціалістів до учасників адміністративного судочинства, які не мають юридичної заінтересованості у результатах вирішення справи [4, с. 86–87, 5; с. 126–127].

Загалом процесуальний статус спеціаліста в адміністративному процесі має багато спільних рис з процесуальним статусом експерта, але між ними є й важливі відмінності:

спеціаліст не складає процесуальних документів, які мають доказове значення, на відміну від експерта, прямим обов'язком якого є складення експертного висновку. Єдиний документ, який може скласти спеціаліст – письмові роз'яснення суду (ч. 3 ст. 67 КАС України). Такі письмові роз'яснення спеціаліст надає суду з приводу виконання допоміжних технічних дій або щодо технічних характеристик приладів, що використовуються для фіксації судового процесу, а також з метою уточнення інформації, що міститься у звуко- і відеозаписах;

спеціаліст не проводить спеціалізованих досліджень документів, доказів, об'єктів та процесів, що містять інформацію про обставини справи. у свою чергу експерт може бути залучений судом з обов'язковою умовою проведення експертного дослідження. Іншими словами, поза межами проведення експертного дослідження відсутня й процесуальна фігура експерта;

спеціаліст не відповідальності за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків (на відміну від експерта). Кодексом адміністративного судочинства України також не передбачено негативних наслідків для спеціаліста у разі неякісного надання ним безпосередньої технічної допомоги суду, консультації під час вчинення процесуальних дій, а також у разі неправильного використання технічних засобів;

частина 4 статті 67 КАС України прямо передбачає, що допомога спеціаліста не може стосуватися правових питань.

В окремих випадках Кодекс адміністративного судочинства України містить вказівку на певного спеціаліста, який має брати участь у процесуальних діях.

Частина 1 ст. 142 КАС України передбачає, що допит малолітніх свідків і, за розсудом суду, неповнолітніх свідків проводиться в присутності педагога або батьків, усиновлювачів, опікунів, піклувальників, якщо вони не заінтересовані у справі.

Таким чином, законодавець виокремлює представників певної професії – педагогів, котрі володіють відповідними знаннями, що допомагають слідчому при проведенні процесуальної дії враховувати дитячу психологію.

КАС України не вимагає, щоб був присутній саме той педагог, який навчає свідка. Таким чином, будь-який педагог в цьому плані є спеціалістом, який володіє необхідними знаннями у галузі психології та/або педагогіки. Це підтверджує і ч. 3 ст. 142 КАС України, яка надає педагогу право (з дозволу суду) задавати свідкові питання, а також висловлювати свою думку стосовно особи свідка та змісту його показань.

У випадку проведення допиту малолітніх свідків чи неповнолітніх свідків спеціаліст не залучається ухвалою, оскільки його присутність (яка може бути замінена лише присутністю батьків тощо) прямо вимагається процесуальним законом.

Розвиток нових технологій зумовив появу в КАС України норми, що передбачає можливість проведення судового засідання у режимі відеоконференції. Частина 6 ст. 122–1 КАС України передбачає, що використовувані в судовому засіданні технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути та бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки, передбачені Кодексом. Також ч. 7 ст. 122–1 КАС України вказує, що хід і результати процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, фіксуються судом, який розглядає адміністративну справу, за допомогою технічних засобів відеозапису.

Підбір технічних засобів та технологій, що відповідали б вимогам закону, їх використання у судовому засіданні та створення архіву відеоконференції відносяться до компетенції відповідних спеціалістів. Критерієм їх залучення до процесуальних дій є наявність професійних знань та навичок в обслуговуванні технічних засобів і технологій аудіо- та відеозапису.

Це не єдина процесуальна дія, до якої залучаються спеціалісти в сфері аудіо- та відеотехніки. Частина 1 ст. 146 КАС України передбачає, що відтворення звукозапису і демонстрація відеозапису проводяться в залі судового засідання або в іншому

спеціально обладнаному для цього приміщенні з відображенням у журналі судового засідання основних технічних характеристик обладнання та носіїв інформації і зазначенням часу відтворення (демонстрації). Крім цього, ч. 3 ст. 146 КАС України прямо вказує, що з метою з'ясування відомостей, що містяться у звуко- і відеозаписах, судом може бути залучено спеціаліста. У цьому випадку суд може залучити до вказаного процесу з'ясування відомостей як спеціалістів, що безпосередньо брали участь у відтворенні звукозапису чи демонстрації відеозапису в залі судового засідання, так й інших спеціалістів у цій сфері.

Фіксація процесуально важливих результатів дій спеціаліста відбувається двома способами – наданням суду усних консультацій та надання письмових роз'яснень (стаття 149 КАС України). Частина 3 ст. 149 КАС України передбачає, що викладені письмово і підписані спеціалістом роз'яснення приєднуються до справи. Необхідність процесуального закріплення цього виду роз'яснень спеціаліста пояснюється тим, що вони мають доказове значення для вирішення справи (на відміну від інформації, що міститься в усних консультаціях та стосується, перш за все, правильного режиму застосування аудіо- та відеотехніки).

Всі перелічені вище види участі спеціаліста в адміністративному процесі об'єднує одна ознака – спеціаліст не надає самостійно суду докази, необхідні для правильного вирішення справи, а допомагає у їх збиранні та оцінці, а також у проведенні необхідних процесуальних дій. Допомога спеціаліста не стосується правових питань, тобто для визнання та залучення особи до адміністративного судочинства як спеціаліста потрібна наявність у неї знань та навичок в інших сферах, ніж юриспруденція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комзюк А. Т. Адміністративний процес України : [навч. посіб.] / А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.
2. Бевзенко В. М. Участь в адміністративному судочинстві України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми / В. М. Бевзенко. – К. : Прецедент, 2010. – 475 с.

3. Александрова Н. В. Основи адміністративного судочинства в Україні [навч. посіб.] / за заг. ред. Н. В. Александрової, Р. О. Куйбіди. – К. : Конус-Ю, 2006. – 256 с.
4. Адміністративне процесуальне (судове) право України : [підруч.] / за заг. ред. С. В. Ківалова. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – 312 с.
5. Кодекс адміністративного судочинства України : [наук.-практ. комент.] / за заг. ред. С. В. Ківалова, О. І. Харитонової. – Х. : Одиссей, 2005. – 552 с.